

Co to jest zachowek?

Zachowek ma na celu ochronę interesów **najbliższych członków rodziny spadkodawcy**.

Jest to część spadku, która im przypada gdy zostaną przez spadkodawcę pominięci. Zachowek przysługuje **niezależnie od woli spadkodawcy**, a nawet wbrew jego woli i odpowiada ułamkowi wartości udziału w spadku, który by im przypadł przy dziedziczeniu ustawowym. Jeśli masz prawo do zachowku, to możesz się o niego ubiegać wówczas, gdy zostałeś pominęty w testamencie lub uwzględniony, ale w niższej wysokości niż wynika to z zasad ustawowych. Wtedy możesz się starać o jego wypłacenie przez osoby, które są spadkobiercami testamentowymi. Osoby te – lub podmioty – będą musiały zapłacić zachowek solidarnie.

Zachowek od początku ma **charakter pieniężny**. Co to oznacza?

W postępowaniu o zachowek domagamy się pieniędzy, nie zaś rzeczy czy nieruchomości.

Kto ma prawo do zachowku?

Zachowek należy się co do zasady zstępnym, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy jeśli byliby powołani do spadku. Innym osobom z rodziny zachowek nie przysługuje. Co istotne, wśród osób, **które mogą domagać się zachowku**, nie ma rodzeństwa spadkodawcy!

BIULETYN Z ZAKRESU WIEDZY PRAWNICZEJ O TEMATYCE PRZEWAŻAJĄCEJ
PODCZAS UDZIELENIA PORAD PRAWNYCH

przygotowany w ramach zadania publicznego w zakresie prowadzenia w 2025 roku punktu nieodpłatnej pomocy prawnej oraz nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego i mediacji na terenie powiatu Łosickiego.

Jak wynika z art. 991 § 1 Kodeksu cywilnego, uprawnieni do zachowku są:

- Małżonek i rodzice spadkodawcy.

- Zstępni spadkodawcy – czyli jego potomkowie, do których zaliczamy nie tylko dzieci, ale także wnuki, prawnuki itd.

Chodzi tutaj o osoby, które byłyby powołane do spadku w sytuacji, w której spadkodawca nie pozostawiłby testamentu. Są one uprawnione do zachowku wyłącznie wówczas, gdyby dziedziczyły spadek z mocy ustawy. Jeśli np. spadkodawca miał trójkę dzieci i dwoje rodziców, to zgodnie z Kodeksem cywilnym dziedziczy jego potomstwo, a dopiero w dalszej kolejności rodzice. Zatem wówczas prawo do zachowku mają wyłącznie dzieci.

Ile wynosi zachówek?

Otóż w przypadku dzieci jest to 50 proc. spadku, który uzyskałyby, gdyby dziedziczyły ustawowo.

Natomiast gdy taka osoba jest trwale niezdolna do pracy lub niepełnoletnia, wówczas zachówek to $\frac{2}{3}$ wartości spadku. Aby go otrzymać, musisz złożyć w sądzie pozew o zachówek, w którym znajdzie się uzasadnienie prawa do tego zachowku, ustalenie wartości spadku i obliczenie przysługującej Ci kwoty. Oczywiście możesz dojść do porozumienia z osobą zobowiązaną do zapłaty zachowku bez konieczności rozprawy, ale jeśli to się nie powiedzie, to jedyną drogą jest ta sądowa.

A zatem to ile procent wynosi zachówek po rodzicach, ile wynosi zachówek po matce czy po ojcu jest zależne od tego czy dziecko jest trwale niezdolne do pracy oraz, czy ukończyło 18 lat. Co ważne, brany jest pod uwagę **wiek dziecka w chwili otwarcia spadku**

BIULETYN Z ZAKRESU WIEDZY PRAWNICZEJ O TEMATYCE PRZEWAŻAJĄCEJ
PODCZAS UDZIELENIA PORAD PRAWNYCH

przygotowany w ramach zadania publicznego w zakresie prowadzenia w 2025 roku punktu nieodpłatnej pomocy prawnej oraz nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego i mediacji na terenie powiatu Łosickiego.

Jak obliczyć wysokość zachowku?

Starając się określić wysokość zachowku, musisz w pierwszej kolejności ustalić tzw. **udział spadkowy** przypadający na rzecz osoby, która tego zachowku się domaga. Chodzi o udział przy dziedziczeniu ustawowym (czyli wówczas, kiedy zmarły nie sporządził testamentu). Ten udział określasz w ułamku majątku spadkowego – np. $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{6}$ itd.

Ustalając **wysokość zachowku**, zawsze musisz najpierw określić wartość tego udziału przy dziedziczeniu ustawowym. Bez względu na to, czy w Twoim przypadku spadkobierca zostawił testament, czy nie. Nawet jeśli testament istnieje, to nie będzie to udział rzeczywisty, tylko hipotetyczny. Czyli taki, jaki przysługiwałby uprawnionemu do zachowku wtedy, kiedy nie byłoby testamentu. Z reguły chodzi właśnie o taki hipotetyczny udział.

Wartość zachowku zależy od kilku czynników m.in. od ilości osób, które mogą domagać się zachowku, ale także wartości dokonanych za życia przez spadkodawcę darowizn, treści testamentu, a także sytuacji osobistej uprawnionych do zachowku.

Po pierwsze należy sprawdzić, czy spadkodawca nie pozostawił długów. Jeśli tak, to należy je odliczyć od masy spadkowej. Pamiętaj, że do takich długów zalicza się m.in. koszt organizacji pogrzebu spadkodawcy. Ponadto warto zadbać o opinię rzeczoznawcy majątkowego, gdyż często oczekiwania uprawnionych do zachowku nie są adekwatne do wartości majątku. Ewentualnie zachówek może być obniżony ze względu na ocenę zachowania osoby uprawnionej do zachowku – jeśli nie miała ona w ogóle do czynienia ze spadkodawcą, nie pomagała mu m.in. w chorobie, to może to być podstawą do obniżenia wysokości przysługujących środków.

Ostatecznie to jednak sąd decyduje, które argumenty zostaną uwzględnione i ile wyniesie zachówek.

BIULETYN Z ZAKRESU WIEDZY PRAWNICZEJ O TEMATYCE PRZEWAŻAJĄCEJ
PODCZAS UDZIELENIA PORAD PRAWNYCH

przygotowany w ramach zadania publicznego w zakresie prowadzenia w 2025 roku punktu nieodpłatnej pomocy prawnej oraz nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego i mediacji na terenie powiatu Łosickiego.

Musisz wiedzieć, że przy ustalaniu udziału spadkowego stanowiącego podstawę do obliczania zachowku uwzględnia się spadkobierców **niegodnych** oraz spadkobierców, którzy spadek **odrzucili**, natomiast nie uwzględnia się spadkobierców, którzy **zrzekli się dziedziczenia** albo zostali **wydziedziczeni**. Zwróć szczególną uwagę na sytuację, kiedy osoba wydziedziczona, niegodna dziedziczenia, lub ta, która odrzuciła spadek lub zrzekła się dziedziczenia, **ma dzieci**, bo w niektórych przypadkach one wchodzi w jej miejsce jako **dalsi spadkobiercy**.

Darowizna a zachówek spadkodawcy?

Do wartości spadku, którą potem dzielisz w zależności od wartości udziału spadkowego przypadającego na rzecz osoby, która ma prawo do zachowku, musisz **doliczyć darowizny**, które spadkodawca dokonał za życia.

Zatem doliczanie darowizn może **znacznie zmienić wysokość zachowku**.

Do spadku nie wlicza się wszystkich darowizn dokonanych na 10 lat przed otwarciem spadku (tj. chwilą śmiercią spadkodawcy). Dotyczy to tylko sytuacji, kiedy darowizna została dokonana na rzecz osoby niebędącej spadkobiercą lub uprawnionej do zachowku (czyli konkubiny, sąsiada, kolegi).

Zatem darowizny uczynione na rzecz spadkobierców oraz osób uprawnionych do zachowku są doliczane do spadku bez względu na upływ tego 10-letniego terminu. Tak naprawdę to właśnie **darowizny na rzecz najbliższych osób z rodziny** mają największe znaczenie w przypadku przepisów o zachowku.

BIULETYN Z ZAKRESU WIEDZY PRAWNICZEJ O TEMATYCE PRZEWAŻAJĄCEJ
PODCZAS UDZIELENIA PORAD PRAWNYCH

przygotowany w ramach zadania publicznego w zakresie prowadzenia w 2025 roku punktu nieodpłatnej pomocy prawnej oraz nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego i mediacji na terenie powiatu Łosickiego.